

מקורות לעיון במס' שבת: פרק מפנין

דף יב

מ. זילברמן

כסלו תשע"ד

(קכח:): **יולדת בשבת**. א] תנן ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת, ע"כ. ובגמ' (קכט.) נחלקו בדעת שמואל, ולהלכה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני ובין לא אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת. נסתם הקבר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת.

וכתב הביאור הלכה (ריש סי' ש"ל) לדייק בלשון הרמב"ם שבפ"ב הי"א כתב, "ואם היתה צריכה לנר בשעה שהיא צועקת בחבליה מדליקין לה את הנר", ורק בה"ג כתב, "חיה משיתחיל הדם להיות שותת ... מחללין עליה את השבת ועושין לה כל צרכה", דמבורר דאף קודם שמתחילים סימני יולדת של הגמ' מאז שצועקת בחבליה מחללין עליה את השבת, והנפקא מינה של סימני יולדת היינו רק לענין אם מחללין היכא דאינה שואלת. וכתב האג"מ (או"ח ח"א סי' קל"ב) שמה שהשו"ע לא הזכיר בפירוש דמחללין אפי' באינה שואלת הוא כי פשוט הוא. ובמ"ב (סק"ג) כתב דזה מפורש בתוס' ישנים יומא (פג. ד"ה חולה). [והעלה המ"ב דאפשר דהר"ן פליג על זה. ולכאורה כוונתו לדברי הר"ן ביומא (ד: בדפי הרי"ף ד"ה ואין עושין) שכתב, "אלא מיהו הדבר מוכרע שאם אמרה אשה צריך וכל האחרים אומרים אין אנו יודעין שאף זה בכלל סכנת נפשות להקל הוא".] ויוצא לפ"ז דפשוט דיולדת מחללין עליה את השבת ככל חולה שיש בו סכנה, וחידוש הסוגי' הוא דמאז שיש סימני יולדת מחללין עליה את השבת אף אם אינה שואלת.

ב] כתבו התוס' (קכח: ד"ה קמ"ל) דהא דמדליקין נר אפי' עבור סומא משום יתובי דעתא אף דביוה"כ רק מאיכלין ע"פ מומחה "היינו שיותר יכולה היולדת להסתכן ע"י פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה מרעב". ובאג"מ (שם) כתב בענין יולדת אשה שעומדת להוליד שרוצה שבעלה יסע עמה ברכב בשבת לבית החולים דאין לדמות זה להדלקת נר עבורה, דהיכא דאין אור אשה מפחדת שלא ידעו מה לעשות, אבל האשה יודעת דאין צורך לבעלה ליסע אתה לבית החולים ויכולה ליסע לבד ואין פחד כזה גדול שיביא לידי סכנה. ומ"מ כתב לדינא שאם האשה אומרת שמפחדת אף לאחר שמסבירים לה שאין ממה לפחד יש להתיר לבעלה ליסע עמה, ובפרט בנוסע ברכב שאין ריבוי שיעורים ובנוסע בתוך התחום. ומפוסקי זמנינו יש שהתירו יותר בשופי. בקובץ אגרות חזו"א (סי' קמ"א) כתב להתיר לכתחילה. וכן פסק בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סוסי' ל"ו). וע"ע בספר תורת היולדת להר"ר יצחק זילברשטיין (פי"ד ס"א). ובענין קריאת מסייעת (דול"א בלע"ז) בשבת כתב הר"ר גבריאל ציננער (קובץ אור ישראל כרך מ"ג ניסן תשס"ו עמ' ע"ב-ע"ט) דרק התירו חילול שבת ליתובי דעתא לסלק פחד שלא עושים כראוי אבל לא לסלק הצער והיסורים שאינו נוגע לעצם הפיקוח נפש. וגם כתב דאף דבשו"ע (סי' שכ"ח ס"ד) פסק ע"פ המ"מ דבחולה שיש בו סכנה עושים בשבת כל מה שרגילים לעשות בחול, אין זה מוסכם (עי' במ"ב שם ס"ק י"ד

ובביאור הלכה). ע"ש מה שהרחיב בנושא. והסיק שאין להתיר איסור דאורי' בכה"ג אם לא שהרופא אומר שבלעדיה עלולה שיטרוף דעתה מפחד היסורים.

ובתגובה לדבריו (אור ישראל כרך מ"ד תמוז תשס"ו החל מעמ' צ"ד) העיר הרב יחזקאל שרגא ווייס מפאפא מאנסי מדברי השו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' ל' אות ב') דהתיר רפואה לחולה שיש בו סכנה בכדי למעט יסורים וכתב דזה מותר אף להחולקים על המ"מ. [אך הנידון שם הוא רק לענין איסור דרבנן]. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' ע"ה) דן לגבי היתר זריקת "עפידוראל" בשבת. [אך גם שם לא ברור אם התיר אף מלאכה דאורי']. וכן הביא הרב יוסף יפה (שם ובספרו אשרי יולדתו ביאורים סי' ב') בשם שו"ת יהודה יעלה (סי' נ"ט) שטעם היתר הדלקת נר הוא משום נחת רוח של היולדת "ואפ"י אינה צריכה לשום דבר". והביא רא"י להא דמחללין שבת לחולה שיש בו סכנה אף למנוע יסורים, דכל צער וכאב יכול לגרום עוד סכנה לחולה, מהא דמחללין שבת להביא שמן ליולדת, דלכאורה מטרת השמן היא לרפואת כאבים, כדתנן (קיא.) החושש במתניו סך הוא את השמן. ועוד הביא רא"י מהא דמכבין את הנר בשביל החולה שיישן (כ"ט.). ופסק המ"ב (סי' רע"ח ביה"ל ד"ה בשביל שיישן) דמותר אפ"י היכא דאין הרופא אומר שיסתכן ע"י חוסר שינה. הרי דמ"מ משום צער החולה מותר לכבות כדי שיישן. וציין דברי הגרשז"א (שש"כ מהדורא ב' פל"ב הע' ק"נ) דיש מקום לומר דמותר לחלל שבת לצורך הזרקת מורפיום כי אף כאבים יכולים לסכן חיי אדם. ועוד כתבו במאמרים אלו דמטרת מסייעת אינה רק להסיר יסורים אלא אף לעזור שעצם הלידה תהא במהירות יותר ולהסיר הפחד שאין הרופאים מטפלים בה כראוי. והביאו דיש אחוזים נמוכים של קושי לידה ובפרט של ניתוחי קיסרי היכא שמשתמשים במסייעת. ובסוף כתב הרב ציננער (אור ישראל כרך מ"ה תשרי תשס"ז עמ' קכ"ז-קכ"ט) דיש להשתמש במסייעת נכריה ואם א"א בזה בישראלית שנוסעת לבית החולים ע"י נכרי. אבל להתיר לישראלית לנסוע בעצמה לבית החולים.

ג] כתב האג"מ (יו"ד ח"ב סי' ע"א) דאין להקדים לידה בכדי ("אינדאקשי"ן") לא מטעם דאין להקדים סכנה אלא כי לידה בזמנה אינה סכנה, דזהו טבע העולם. ונראה שזה דומה לדברי המ"מ (פ"ב הי"א) והמאירי (קכח: סוד"ה יולדת הובא במ"ב סק"ה) שכתבו דהטעם דחילול שבת ליולדת צריך להיות ע"י שינוי היינו, "כאב היולדת וחבליה הם כדבר טבעי לה ואין א' מאלף מתה מחמת לידה" (לשון המ"מ).